O’zbeksiston respublikasi oliy va o’rta maxsus ta’lim vazirligi
Samarqand davlat arxitektura kurilish instituti

Shahar qurilish va xujaligi kafedrasi

KURS IShI

Mavzu. Shaharsozlik ko’kalamzorlashtirish tartibi

Bajardi. Pulatov N
Tekshirdi. Xudayberdiev A

Samarqand- 2015 yil

Mavzu. ShAHARSOZLIK KO’KALAMZORLAShTIRISh TARTIBI

REJA.

1. Shaharlarni ko’kalamzorlashtirish tartibi kanday buladi?
2. Ko’kalamzorlashtirish xizmat kilish faoliyatiga karab kaysi guruxlarga bulinadi?
3. Shahar va tuman mikyosidagi kukalamzorlashtirilgan joyning me'yori kanday buladi?

Ko'kalamzorlashtirish tartibining tashkil topishi shaharning bosh rejasiga boglik buladi.

Yaxshi rejalashtirilgan shahar tarkibida kulamzorlashtirish uz urnini, tabiiy manzarani yaxshi kursata bilishi yane shahar tarkibida ko’kalamzorlashtirish uz uriini, tabiy manzarani yaxshi kursata bilishi yane shahar rejasining asosi bulishi kerak.

Xududlarni ko’kalamzorlashtirish uz tasnifi (klassifikatsiyasi) buyicha xizmat kilish faoliyatiga va joylashish xududiga bulinadi. O’simliklarning joylashgan joyiga karab, ya’ni shahar xududida, jamoa bionlarining oldida va shahar tashkarisida binolar, inshootlar yoki dam olish joylarida bulishi mumkin. O’simliklar xizmat kilish faoliyatiga karab kuydagi guruxlarga bulinadi:

1) Xamma axoli foydalanadigan o’simliklar, shahar va noxiya mikyosidagi istiroxat boglari, maxsus istiroxat boglari (parklar), shahar, noxiya va maxalla boglari, maydonlardagi skverlar, uylar oldidagi o’simliklar yul va kuchalar oraligidagi xiyobonlar (bulvar), suv kirgoklaridagi piyodalar yulakchasi atrofidagi o’simliklar.

2) Cheklangan kishilar foydalanadigan o’simliklar. Bolalar bogchasi, maktab, texnikum, oliy bilimgox, madaniy va mayishiy xizmat kursatish, sift inshootlari, soglikni saklash tashkilotlari, sanotoriya, sanoat korxonalari omorlar va boshka tashkilotlar xovlisidagi o’simliklar.

3) Maxsus maksadda foydalanadigan o'simliklar—magistral kucha va yul atrofidagi, suvni ximoya kilish uchun shamol yulini tusush uchun, kabristondagi va bundan tashkari shahar bilan sanoat korxonalari orasidagi shaharni tutun, chang, gaz va shovkindan ximoya kilish uchun muljallangan o'simliklar.

Ko’kalamzorlashtirish tarkibini, foydalanish tartibiga va joylashish toifasiga karab tadkikot (analiz) kilinishi 1-rasmda kursatilgan.

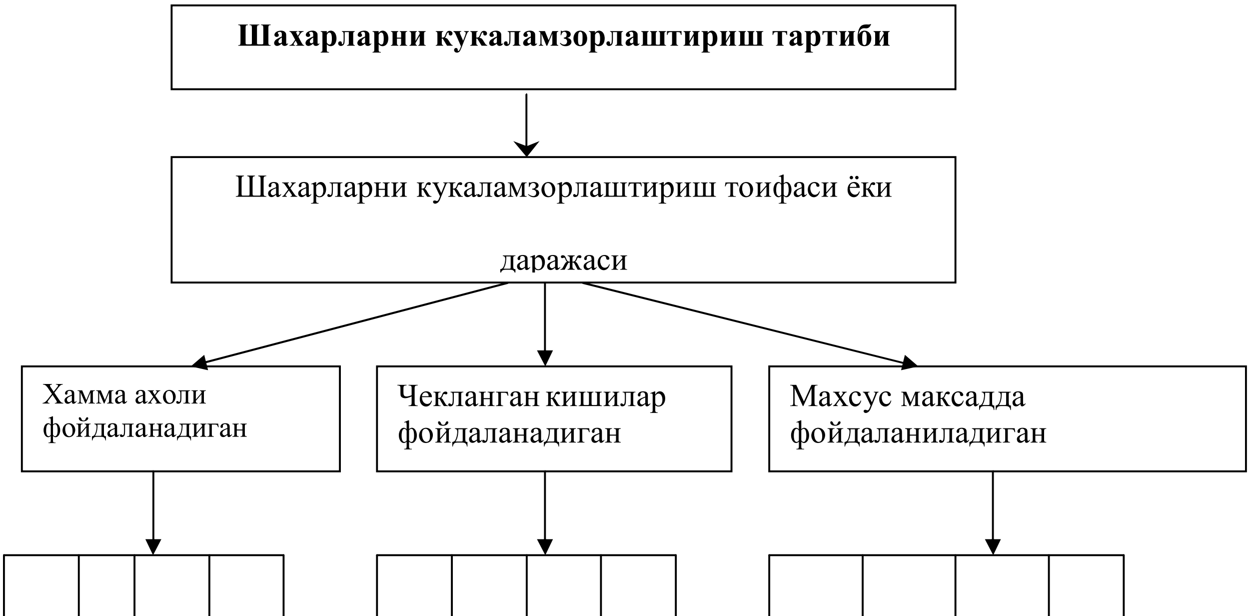

1-Rasm Namunaviy shaharlarni ko'kalamzorlashtirish tartibi.

1- istiroxat bogi; 2- skver; 3- xiyobon(bulvar); 4- noxiya bogi; 5- mikrorayon bogi; 6- turar joy xududidagi o'simliklar; 7- bogcha, maktab xovlisidagi o'simliklar; 8- jamoa binolari oldidagi o'simliklar; 9- sport inshootlari oldidagi o'simliklar; 10- sanoat korxonalari oldidagi o'simliklar; 11- ximoya kiluvchi o'simliklar; 12- kabriston; 13- (pitomnik) o'simlik urjitish joyi; 14- (sadovotstvo) sabzavotlar ustirish joyi; 15- botanika bogi; zoopark.

Shahar atrof muxitini soglomlashtirish maksadida va axolining yaxshi dam olishi va xordik chikarishi uchun ulkan va katta zamonaviy shaharlarda shaharsozlik talablaridan biri 500-1000 ga atrofida o'simliklar massivini tashkil kilinsa tulik talabga javob beradi. Ammo shahar kurilishi uchun ajratilgan er maydoning tankisligi sababli bu talabni amalda xamma vakt bajarib bulmaydi.

Shaharda o'simliklar massivini kattalashtirib tashkil etib, shahar xududining 10—40% ni o'simliklar massivi kilib rejalashtirish tavsiya etiladi.

Kukalamzorlashtirilgan massiv tarkibidagi xamma elementlar tabiatni muxofaza kilish, estetik, sanitar-gigienik, tabiyi iklimni, (mikroklimatni) va shaharsozlik talabiga faoliyat kursatishi kerak.

O'simliklar kanchalik kup faoliyat kursatsa shaharlarni ko'kalamzorlashtirish shunchalik foydali buladi.

Shahar va noxiya mikiesidagi ayrim kukalamzorlashtirilgan joylarning kursatkichlari va vazifasi.

1-jadval

Ko'kalamzorlashtirilgan joylarning turi	Maydoni,	Xizmat kilish doirasi

	GA	
Shahar–rayon istiroxat bogi Sport istiroxat bogi Bolalar istiroxat bogi Zoologiya va botanika bogi Shahardan tashkaridagi urmon xujaligi (lesopark) Mikrorayon bogi va maxalla bogi	50 gacha 30 gacha 6÷20 6÷10 100 ÷100 3 gacha	Shahar uchun 2.0÷3.0 km Noxiya uchun 0.8÷1.2 km Inobatga olinmaydi Bir kism noxiya parkidan foydalanmaganlarga xizmat kiladi. Inobatga olinmaydi Katta shaharlarda 1–1.5 soatda, kolganlarida 30 min da borish nazarda tutiladi 300–500 m.

XORIJIY MANBALAR

1. Goroxov. V.A. Luns L.B., Rostorguv O. Injenernoe blagoustroystva gorodskix territoriy. M. Sroyizdat.1985.
2. Bogovaya I.O., Teodoronskiy V.S. «Ozelenenie naselennix mest». M.»Agropromizdat». 1990.
3. Luns L.B. «Gorodskoe zelennoe stroitelstvo. M. 1996.

4. Konseptsiya razvitsiya gradostroitelstva Uzbekistana v usloviyax formirovaniya novo’x sotsialno-ekonomicheskix otnosheniy. T, TASI 2008